

ORIVEDEN KAUPUNGIN ARVIOINTI- KERTOMUS 2021

Sisällys

1	Tarkastuslautakunta	3
1.1	Kokoukset	3
1.2	Koulutustilaisuudet.....	3
1.3	Talousarvio.....	4
2	Tarkastus- ja arviointitoiminta.....	4
3	Toiminnallisten tavoitteiden toteutumisen arviointi	4
3.1	Talous- ja hallintopalvelukeskus	5
3.1.1	Hyvinvointi- ja terveystilapalvelut	5
3.2	Tekniikka- ja ympäristöpalvelukeskus	5
3.3	Kasvatus- ja opetuspalvelukeskus	6
3.3.1	Elämänlaatu- ja palvelut	6
4	Taloudellisen tilanteen arvioiminen	7
5	Investoinnit.....	8
6	Kuntakonserni	8
7	Tulevaisuuteen varautuminen ja elinvoiman vahvistaminen	8

1 Tarkastuslautakunta

Tarkastuslautakunta 2017- 2021

Pj. ja siht.	Markku Kallio	varajäsen	Markku Hietanen
Vpj.	Juha Haikka		Ilpo Kolari
Jäsenet	Ulla Korolainen		Maria Rantanen
	Kalle Uotila		Kirsti Kontio-Ollila
	Jenni Saxholm		Usko Jokinen

Tarkastuslautakunnan kokoonpano uudella valtuustokaudella 1.8.2021 alkaen.

Tarkastuslautakunta 2021- 2025

Pj. ja siht.	Markku Kallio	varajäsen	Arto Rosenblad
vpj.	Ulla Korolainen		Mira-Bella Järviö
	Juha Haikka		Ilpo Kolari
	Anne Lappalainen		Jenni Saxholm
	Anne Nousiainen		Kalle Uotila

Tilintarkastus kilpailutettiin vuosille 2017- 2021 yhteistyössä Kuntien Hankintapalvelut Oy:n kanssa. Kuntalain mukainen tilintarkastusyhteisön kilpailuttaminen vuosille 2022-2025 aloitettiin syksyllä 2021.

Tilintarkastusyhteisönä on toiminut KPMG Oy Ab, vastuunalaisena tilintarkastajana Mari Säynätjoki. Tilintarkastusta ja avustavaa tilintarkastusta ovat tehneet lisäksi kuusi KPMG Oy Ab:n tilintarkastajaa.

Tarkastuslautakunnan teknisenä sihteerinä on toiminut henkilöstöasiantuntija Piia Leppänen 1.8.2021 asti, jonka jälkeen teknisenä sihteerinä toimi yritysneuvoja Pirjo Ellä. Vuoden 2021 Arviointikertomusta laadittaessa kokouksen sihteerinä toimi Emilia Niemi. Kokoustilanteissa sihteerinä toimi lautakunnan puheenjohtaja.

1.1 Kokoukset

Tarkastuslautakunta piti 12 kokousta. Lautakunta keskittyi valtuuston asettamien kaupungin toiminnallisten tavoitteiden seurantaan ja taloudellisen tilanteen arvioimiseen.

Lautakunta ei järjestänyt perinteistä tiedotus- ja keskustelutilaisuutta keskeisille viranhaltijoille ja luottamushenkilöille vuoden 2020 tilintarkastus- ja arviointikertomuksesta koronaepidemian vuoksi.

1.2 Koulutustilaisuudet

Tampereen kaupunkiseudun tarkastuslautakuntien koulutustilaisuuteen 26.10.21 osallistui kolme lautakunnan jäsentä ja yksi varajäsen. Lautakunnan puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja osallistuivat Tampereen kaupunkiseudun tarkastuslautakuntien puheenjohtajien kokouksiin neljä kertaa.

1.3 Talousarvio

Tarkastuslautakunnan talousarvio vuodelle 2021 oli 40 650 euroa, josta toteuma oli 25 672,64 euroa (63,2 %).

Toteuma	2021, €	2021, %	2020, %
Koko ltk	25 672,64	63,2	75,60
Palkat ja palkkiot	9 536,22	37,15	31,70
Tilintarkastus	13 520,65	52,67	49,90
Muut menot	2615,77	10,19	18,40

2 Tarkastus- ja arviointitoiminta

Oriveden kaupungin strategia päivitettiin syksyllä 2021. Strategian keskeisiä tavoitteita ovat elinvoiman vahvistaminen, asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen sekä innovatiivinen ja kestävä johtaminen. Strategian toteutuminen edellyttää rohkeaa ja innovatiivista kehittämistyötä.

Kuntalain 121§:n mukaan tarkastuslautakunnan on valmisteltava valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat. Lautakunnan tehtävänä on myös arvioida valtuuston asettamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden sekä strategian toteutumista. Lautakunta seuraa myös kaupunkikonsernin tytäryhteisöjen tuloksellisuutta ja toimintaa.

Kuntalaissa on tarkastuslautakunnalle osoitettu tehtäväksi vastuuvollisten luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden sidonnaisuusrekisterin kokoaminen. Lainsäädännön mukaan sidonnaisuusilmoitukset on vietävä tiedoksi valtuustolle kerran vuodessa. Ilmoitukset käsiteltiin valtuustossa marraskuussa 2021. Julkisten tietojen ajantasaisuudesta vastaa kukin ilmoitusvelvollinen itse.

Tarkastuslautakunta toimii yhteistyössä tilintarkastajien kanssa. Yhteisiä kokouksia oli kolme. Kaupungin ja konsernin taloutta sekä toiminnan tuloksellisuutta koskevan arvioinnin perustana on käytetty muun muassa talousarviota, tilinpäätöstä, hallintokuntien toimintakertomuksia, pöytäkirjoja, sopimuksia ja muita asiakirjoja.

Lautakunta on soveltuvien osin huomionnut kaupunkilaisilta ja palvelujen käyttäjiltä saadut palautteet.

Lautakunnan toiminnassa on huomioitu jäsenten esteellisyydet ja jääviydet.

Arviointinsa tueksi lautakunta on keskustellut kaupungin viranhaltijoiden ja työntekijöiden kanssa eri palvelukeskusten toiminnoista. Lautakunnalla on vuosittain ollut käytäntönä tutustua kaupungin eri toimintayksiköihin. Koronaepidemian vuoksi lautakunta ei voinut tehdä tutustumiskäyntejä aiempien vuosien tapaan.

3 Toiminnallisten tavoitteiden toteutumisen arviointi

Vuoden 2021 talousarviossa oli asetettu palvelukeskuksiin lukuisia tavoitteita. Toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden ja mittareiden asettamisessa palvelukeskusten kesken oli suuria eroja. Tavoitteiden ja mittariston määrittely on osin epätarkka, jolloin johtopäätösten tekeminen on vaikeaa. Vuosikohtainen ja alueellinen vertailutieto olisi merkittävä lisä palveluiden laadun ja talouden kokonaisarviointiin. Toimintaympäristön, talouden realiteettien ja kaupungin tehtävien muuttuessa vertailutiedon merkitys tulee kasvamaan.

Tarkastuslautakunta seuraa arviointikertomuksessa esitettyjen suositusten perusteella toteutettuja toimenpiteitä ja tarvittaessa raportoi valtuustolle arviointihavaintojaan jo tilikauden aikana.

3.1 Talous- ja hallintopalvelukeskus

Henkilöstön toimistojärjestelmät uudistettiin ja Office 365 -järjestelmän versiot otettiin käyttöön. Toimivat pilvipalvelut ovat mahdollistaneet haasteellisena korona-aikana joustavat etätyötavat.

Tulevaisuudessa ammattitaitoisen henkilöstön saatavuus kaikilla kunnallisilla toimialoilla vaikeutuu. Johtamiskulttuurilla, esimiestaidoilla ja hyvällä perehdyttämisellä on merkittävä vaikutus henkilöstön hyvinvointiin. Oriveden kaupungilla henkilöstön vaihtuvuus tietyillä hallinnonaloilla on viime vuosina ollut huomattavan suurta. Kannustavalla henkilöstöpolitiikalla on myös myönteisiä taloudellisia vaikutuksia.

Otettaessa käyttöön uusia tietojärjestelmiä ja viestintäkanavia tulee riittävällä koulutuksella taata myös luottamushenkilöiden sekä heidän varahenkilöidensä onnistuminen demokraattisessa päätöksenteossa.

Talousarvion laadinta- ja ennustamisprosessit sekä julkisuuslainsäädäntöön liittyvät käytännöt tulee avata luottamushenkilöille aiempaa seikkaperäisemmin.

3.1.1 Hyvinvointi- ja terveyspalvelut

Vuoden aikana eduskunta päätti uusien hyvinvointialueiden perustamisesta, joiden toiminta kokonaisuudessaan käynnistyy vuoden 2023 alussa. Oriveden ja Tampereen kaupunkien yhteistyö sosiaali-, terveys- ja pelastuspalvelujen yhteistoiminta-alueella helpottaa toimintojen siirtämistä ja yhteensovittamista tulevalle hyvinvointialueella. Muutoksen seurauksena on erityisesti kiinnitettävä huomiota oppilaille ja opiskelijoille tarjottavien opiskelijahuoltojen saatavuuteen paikallisesti.

”Vuoden 2022 jälkeen kunnan rooli kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistäjä korostuu ja yhteistyörakenteet hyvinvointialueen järjestämiin sote -palveluihin tulee olla kunnossa, jotta yhteistyö yhdyspinnoilla sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä olisi mahdollisimman sujuvaa.” (Oriveden kaupungin tilinpäätös, s. 56).

Terveyspalveluissa on vuoden aikana tapahtunut muutoksia. Yhteydensaanti terveysasemalle ja psykologipalvelujen saatavuus ovat parantuneet, mutta esimerkiksi vammaispalvelulain mukaisten hakemusten käsittelyajat ovat pitkittyneet.

3.2 Tekniikka- ja ympäristöpalvelukeskus

Rakentamisen ja maankäytön osalta vuonna 2021 käsiteltiin merkittäviä kaavoja, kuten rantaosayleiskaava ja Sukkavartaan rata-alueen asemakaava.

Oriveden kaupungin ja Pirkanmaan ELY-keskuksen välinen kustannusjako- ja toteuttamissopimus koskien valtatie 9 parantamista Oriveden eritasoliittymän ja ohituskaistan kohdalla hyväksyttiin. Tekniikka- ja ympäristöpalvelukeskus on selvittänyt myös Paltanmäen ylikulkusillan valaistussuunnitelmaan sekä sillan suunnitteluun ja rakentamiseen liittyviä seikkoja. Tie- ja rakennushankkeita tulee edistää aktiivisella edunvalvonnalla ja yhteistyöllä lähikuntien kanssa.

Hiedan ranta-alueen käytöstä on tehty vuosien mittaan useita selvityksiä ja laskelmia kaupungin kustannuksella. Alueen käytön kannalta on maanomistajien ja kaupungin syytä käydä neuvottelut alueen tulevaisuudesta ratkaisun löytämiseksi.

Oriveden kaupungin vesihuoltolaitoksen Servitium Oy:ltä syksyllä 2021 tilaamassa asiakastyytyväisyystutkimuksessa vesilaitos sai erittäin hyvän arvosanan. Asiakkaat olivat tyytyväisiä veden laatuun, veden jakeluun ja viemäröintiin sekä palvelutasoon. Avopalautetta asiakkailta tuli tutkimuksessa runsaasti. Niissä veden hintaa pidettiin korkeana sekä vesihuollon tiedottamiseen verkkosivustolla toivottiin parannusta.

Oriveden kaupunki on liittynyt kuntien energiatehokkuussopimukseen KETS:iin, jonka tavoitteisiin pääsemiseksi osoitettiin rahoitus aurinkoenergiajärjestelmän rakentamiseksi Tähtiniemen jätevedenpuhdistamolle.

Oriveden hiilineutraalit jäljet -tiekarttaa ilmastotavoitteineen sekä toimenpiteineen on valmisteltu vuoden 2021 aikana yhteistyössä palvelukeskusten kanssa. Tavoitteille asetettujen mittareiden toteutumista seurataan puolivuositain, mikä edesauttaa ilmasto- ja energiatavoitteisiin pääsemistä.

3.3 Kasvatus- ja opetuspalvelukeskus

Mikäli Oriveden väestökehitys jatkuu Tilastokeskuksen ennakoimalla tavalla voimakkaasti laskevana, kohdistuvat kustannuspaineet ensisijaisesti koulutus- ja opetuspalveluihin. Oriveden asukasluvun kääntyminen kasvuun on edellytys laadukkaiden palveluiden turvaamiseksi.

Viime vuosien aikana on Tampereen ja muiden seutukuntien koulutustarjonta on vaikuttanut orivesiläisten nuorten hakeutumiseen pois paikkakunnalta. Orivedelle tulee laatia paikallinen koulutuspoliittinen ohjelma, jolla varmistetaan toisen asteen koulutuspalvelujen saatavuus ja alueen elinvoima.

Varhaiskasvatuksen palveluverkon tiivistämisen myötä vapautuivat Holman vuoropäiväkoti ja aseman päiväkoti päivittäisestä käytöstä. Toimivat varhaiskasvatuspalvelut ovat monelle paikkakunnalle olennaisia pito- ja vetovoimatekijöitä.

Valtakunnallinen oppivelvollisuus uudistus 1.8.2021 alkaen kohotti toisen asteen oppimateriaalikustannuksia.

3.3.1 Elämänlaatu palvelut

Liikuntapalveluiden merkittävimmät projektit vuonna 2021 ovat liittyneet retkeily- ja lähivirkistysalueiden kunnostuksiin. Kunnostustöitä on tehty Vuorijärvi-Kirvesjärvet -reitillä, Teerijärven kierroksella sekä valmistelemalla Kintulammi-Pukala-Orivesi reitin liittymää.

Liikuntaan liittyviä hyvinvointipalveluita on kehitetty ja toteutettu useissa hankkeissa eri kohderyhmille sekä järjestetty toimintaa myös virtuaalisesti. Yhteistyö seurojen ja seutukunnallisten toimijoiden kanssa on ollut aktiivista.

Koronaepidemia rajoitti kuitenkin merkittävästi sisäliikuntapalvelujen tarjontaa, mistä aiheutui kaikkiaan 50 %:n alitus maksutuottoihin.

Kulttuuri- ja matkailutoimijoille suunnatussa kyselyssä nousi esille tarve yhteiselle kulttuuri- ja matkailutoimijoiden verkostolle mm. yhteisen suunnittelun, tiedottamisen, ja neuvonnan tehostamiseksi sekä päällekkäisten tapahtumajärjestelyjen välttämiseksi.

Kuntalaisia osallistettiin järjestämällä kulttuurihyvinvoinnin osalta yksi kulttuurihyvinvoinnin kumppanuuspöytä. Koronasta huolimatta pystyttiin järjestämään joitakin virtuaalitapahtumia sekä myös Oriveden vanhat talot ja pihat -tapahtuma.

Merkittävä osa kansalaisopiston kursseista sekä erilaisia tapahtumia jouduttiin perumaan kevätlukukaudelta 2021 koronaepidemian vuoksi. Osa yksilöopetuksesta ja kursseista pystyttiin kuitenkin järjestämään etäopetuksena. Kurssien peruuntuminen aiheutti vuodelle 2021 kurssimaksumenetyksiä, joskin osa myös kustannuksista säästy.

Tampere ei menestynyt Kulttuuripääkaupunki 2026 -hankkeessa ja kilpailun voitti Oulu.

Nuorisopalveluiden toiminta niin nuorten kampuksella kuin kouluissa on ollut aktiivista. Nuorten kampuksen kävijämäärät ovat lisääntyneet, mikä on kuitenkin yhdessä koronaepidemian kanssa johtanut laadulliset kohtaamisten vähenemiseen. Kaiken kaikkiaan nuorisopalvelut on kärsinyt vähiten korona-ajan rajoitteista.

Elämänlaatu- ja palveluiden merkitys kuntalaisille tulee kasvaman hyvinvointialueuudistuksen jälkeen. Muutokseen tulee varautua myös tiedottamisen ja rahoituksen osalta.

4 Taloudellisen tilanteen arvioiminen

Kaupungin tilinpäätös oli alijäämäinen. Toiminnan menot kasvoivat noin 2,6 Me (3,5 %). Merkittävin poikkeama talousarvioon verrattuna olivat Oriveden sote -palvelujen yhteistoimintaosuudet (+1,55 Me).

Tilikauden alijäämä oli noin 430 000 euroa. Toimintakate oli noin 59,6 Me. Verotulot olivat noin 36,5 Me (kasvua noin 1,2 Me) ja valtionosuudet noin 25,2 Me (laskua noin 2 Me). Valtionosuuksien merkittävä väheneminen oli seurausta valtion koronaepidemian hoitoon varattujen määrärahojen siirtymisestä kunnilta yhteistoiminta-alueille.

Vuosikate pieneni 2,7 Me ja oli noin 2,4 Me. Laskennallista ylijäämää kaupungin taseessa oli vuoden 2021 lopulla noin 5,8 Me.

Lainakanta väheni noin 5,5 Me. Vuoden lopussa lainaa oli noin 17 Me (1903 e/asukas). Pitkään jatkunut alhainen korkokanta on vähentänyt vuotuisia lainanhoitokuluja merkittävästi. Kaupungin omavaraisuusaste nousi hieman ollen vuoden lopussa 50,6 %. Rahavaroja kaupungin kassassa oli vuoden lopussa 3,8 Me ja maksuvalmius 19 päivää.

Kaupungin talouden perusta tulee muuttumaan kokonaisuudessaan vuoden 2023 alkaessa, kun uudet hyvinvointialueet aloittavat toimintansa. Verotulojen ja valtionosuuksien muutokset vievät noin puolet kaupungin tuloista. Samalla myös terveys- ja sosiaalitoimen menot siirtyvät uudelle järjestäjätaholle.

Kuntatalouden muutokset realisoituvat uuteen järjestelmään siirryttäessä vähitellen. On tärkeää, että kaupungin talouden suunnittelu on pitkäjänteistä ja muutoksiin nopeasti sopeutuvaa.

Pienuuslainamäärä ja taseen ylijäämä antavat ainakin muutoksen alkuvaiheessa hyvät mahdollisuudet toiminnan sopeuttamiseen uusien toimintaedellytysten mukaisesti.

”Kaupungin taseessa on kumulatiivista ylijäämää (poistoero ja tilikauden ylijäämä mukaan lukien) 6,3 Me, joten tasetarkastelun mukaista talouden tasapainotusvaatimusta ei tilinpäätöshetkellä ole. Vuodelle 2022 laadittu talousarvio ja taloussuunnitelma 2023-2024 osoittavat yhteensä noin 7,6 Me alijäämää, jolloin kumulatiiviset yli-/alijäämät taseessa olisivat negatiiviset tilinpäätöksessä 2023. Kuntalain 110 §:n mukaan taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen.” (Mari Säynätjoki, 4.5.2022).

Viime vuosina talousarvioiden ja tilinpäätösennusteiden osuvuus on ollut vaihtelevaa, mikä on vaikuttanut toiminnallisiin päätöksiin ja investointeihin. Kuntatalouden ollessa murroksessa talous ja sen ennustaminen sekä toiminnan tuloksellisuus ja tuottavuus on entistä tärkeämpää.

5 Investoinnit

Tarkastuslautakunta on vuosittain esittänyt laadittavaksi kaupungin kiinteistöistä pitkän aikavälin korjaussuunnitelman. Investointiohjelman lisäksi tulee selvittää kunkin kiinteistön tarve tulevaisuudessa ja mahdolliset korvaavat ratkaisut. On tutkittava vuokrausvaihtoehdot ja etätyön vaikutukset tehokkaaseen tilankäyttöön. Nykyisellä investointitasolla rakennus- ja infrastruktuurin korjausvelka tuleville vuosille kasvaa kohtuuttoman suureksi.

Kaupunki rakensi uuden saattoliikennealueen Kultavuoren koulun läheisyyteen. Hankkeella on positiivinen vaikutus alueen liikenneturvallisuuteen ja se helpottaa oppilaiden kuljetuksia koulun yhteyteen. Alueen rakentamisen kustannusarvio osoittautui alimitoitetuksi. Rakennustyön yhteydessä havaittiin tarvetta lisätöille, joita ei suunnittelutyön yhteydessä oltu huomioitu. Tulevien investointien yhteydessä tulee kiinnittää huomiota siihen, että suunnitteluvaiheen kustannuslaskennassa huomioidaan kaikki investoinnin vaatimat toimenpiteet.

Kaupungin lainakanta väheni arviovuonna merkittävästi. Samaan aikaan siirrettiin välttämättömiä investointeja, jotka korkokannan ja yleisen kustannustason noustessa tulevat vaatimaan suuremman rahoituksen.

6 Kuntakonserni

Vuoden aikana tilattiin ulkopuolinen arvio Oriveden kaupungin omistajaohjauksen tuloksellisuudesta. Arvioinnin johtopäätöksenä todettiin, että tytäryhtiöille asetetut tavoitteet ovat pääosin toteutuneet.

Oriveden Kotikoivu Oy:n osalta asuntojen käyttöaste on edelleen alhainen, eikä heikentyneen taloustilanteen vuoksi ole pystytty varautumaan uustuotantoon.

Oriveden Jäähalli Oy:n tilikauden tulos ei toteutunut tavoitteen mukaisena (positiivinen). Koronaepidemian vuoksi ei päästy normaaliin käyttöasteeseen.

7 Tulevaisuuteen varautuminen ja elinvoiman vahvistaminen

Sosiaali- ja terveyspalveluiden siirtyessä hyvinvointialueelle kaupungin tärkeimmäksi tehtäväksi jää kaupungin elinvoiman kehittäminen.

Vuosien mittaan on tehty esityksiä kausiasukkaiden osallistamisesta Oriveden kehittämistyöhön. Oriveden asukasmäärä on ollut laskeva. Kausiasukkaat ovat potentiaalinen kohderyhmä uusien asukkaiden ja yrittäjien saamiseksi Orivedelle. Kausiasukkaiden toiveet ja mahdollisuudet osallistua kaupungin kehittämiseen tulisi kartoittaa kyselytutkimuksella.

Vuoden aikana valmisteltiin ja hyväksyttiin Orivedelle uusi elinvoimaohjelma. Ohjelman toteutuksessa on hyödynnettävä kaupungin työntekijöiden ja luottamushenkilöiden lisäksi kuulemalla ulkopuolisia asiantuntijoita kuten yritys- ja elinkeinoelämän edustajia.

Taloustilanteen kiristyessä kaupungin tulisi panostaa ulkoisen kehittämisrahan hakuun liittyvän osaamisen lisäämiseen ja hakea aktiivisesti ao. varoja kaupungin elinvoiman ja koulutuksen kehittämiseksi.

Orivesi osallistui seudulliseen kuntakokeiluun, joka toteutetaan ajalla 1.6.2021-30.6.2023. Tehokkailla työllistämistoimilla voidaan saada merkittäviä säästöjä valtion perimistä sanktioista sekä varmistaa toisen asteen koulutuksen palveluiden säilyminen Orivedellä.

Orivedellä 25.5.2022

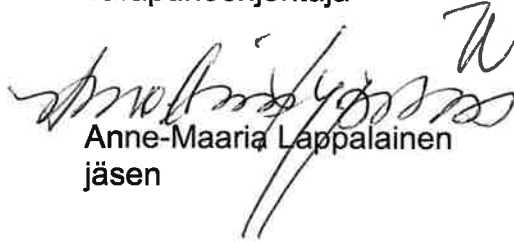
Markku Kallio
puheenjohtaja

Ulla Korolainen
varapuheenjohtaja

Ilpo Kolari
varajäsen

Anne-Maaria Leppalainen
jäsen

Anne Nousiainen
jäsen